

Б. П. Яценко

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ В ІСТОРИЧНОМУ МІСТІ В
ІНСАЙТІ ГЕОЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ
(ПРИКЛАД КІОТО)**

Туристсько-рекреаційний комплекс світового історичного міста Кіото історико-культурна база якого сягає більш ніж на тисячоліття японської історії в сфері обслуговування ефективно співіснує як з конфесіями синтоїзму та

буддизму, так і з сучасними інституціями академічної та туристичної діяльності, а у виробництві - традиційні промисли, що продукують вироби високої естетичної цінності, діють поруч із сучасною інформаційно-технологічною діяльністю фінансово-корпоративних груп.

Ключові слова: світове історичне місто, історико-культурні ресурси, системи туризму, інформаційно-технологічна діяльність.

The tourist and recreational complex of the world-historic city of Kyoto, the historical and cultural base of which goes back to more than a millennium of Japanese history, effectively coexists with Shintoism and Buddhism, as well as with modern institutions of academic and tourist activity, in the field of service, and in production with traditional crafts that produce products of high aesthetic value, operate alongside modern information technology activities of financial and corporate groups.

Keywords: world historical city, historical and cultural resources, tourism systems, information technology activity.

Наприкінці ХХ ст. ріст стандартів якості життя стимулював активний розвиток туризму в країні та активізацію поїздок японців за кордон. В ХХІ столітті Японія ввійшла в когорту країн розвинутого міжнародного туризму (Табл. 1). Необхідність прийому щорічно вже понад 30 млн. іноземних гостей доволі сильно модифікувала як вимоги до якості інфраструктури туризму так і до вибору затребуваних туристсько-рекреаційних ресурсів.

Таблиця 1

Динаміка росту міжнародного туризму в Японії (млн.чол.) [1;5]

	1990	2000	2008	2019
Відвідування Японії іноземцями	3,2	4,7	7,5	31,9
Подорожі японців за кордон	11,0	17,8	17,5	24,5

В міру росту кількості іноземних туристів збільшується кількість готелів в західному стилі - ХОТЕРУ (hotel). Їх класи, типи, рівень обслуговування дублюють норми світових готельних мереж, або самі ці готелі є підприємствами (або франшизами) цих мереж. Особливо поширені готелі бізнес(економ) – класу, порівняно недорогі (кімната – до сотні доларів) і розташовані, як правило, біля вокзалів та інших жвавих місць. Вони розраховані не тільки на іноземних масових туристів, але й на своїх ділових людей. Але і в найдешевшому готелі західного стилю з європейськими меблями гість обов'язково отримає із національної «класики» – халат-кімоно, а із «модерну» – повний холодильник, електрочайник, вмон-

тований в спинку ліжка будильник і гніздо «інтернету». Молодь може розраховувати на дешеві види притулку – «молодіжні гуртожитки» – перебудовані на західний лад рьокани або нічліжки монастирів.

Розвиток міжнародного туризму змінив і спектр затребуваних туристсько-рекреаційних ресурсів. Святі місця національної прощі цікавлять зарубіжного туриста не більше, ніж будь яка інша екзотика. Мало також охочих простувати пішки крутими стежками японських гір. Виключенням є лиш Фудзі-сан. Відвідини гарячих джерел (ОНСЕН) та курортів набувають популярності і це знаходить відгук японського ринку в гірських районах. Майже кожний іноземець бажає сподобитися відвідинами найвідоміших об'єктів національної культурної спадщини, так само історичних місць та історичних міст. Тому найбільш відвідуваними центрами міжнародного туризму в Японії в східній частині країни стали Токіо та Камакура, національні парки Нікко, Фудзі-Хаконе, «онсени» та гірсько-лижний курорт Нагано; в західній – Кіото, Нара, Осака, національні парки Сето-найкай, морський відпочинок на Окінава тощо. А з іншого боку, проведення міжнародної конференції, ділової зустрічі чи приїзд з ціллю наукового чи ділового стажування скрашені враженнями від красот і рівня культури країни «сонця що сходить» виглядає так привабливо ...

Нові виклики потребували нового відгуку і в туристсько-рекреаційному господарстві держави піонерами перемін стали столичні міста – «Східна столиця» Токіо і «Стара столиця» Кіото. В результаті геоекономічних та геополітичних трансформацій на глобальному рівні Токіо нині «дайнемік»-лідер одної із провідних країн сучасного світу а Кіото – уособлення гармонії та збалансованості її культури і господарства. Нині країна приймає понад 32 млн. зарубіжних туристів і входить в першу дюжину «туристичних» країн світу.

А основною організаційною структурою готельної діяльності стали системи кейрецу («готельних ланцюгів») – потужних готельних комплексів що контролюються великими фінансово корпоративними групами. Налічується декілька основних туристичних угруповань. Високий елітний рівень обслуговування надають готелі «Великої трійки» : «Тейкоку хотеру» (3 в столичних містах); « Хотеру Окура» (12 в Японії в т.ч. Токіо, Кобе, Кіото , і 8 за

кордоном, в т. ч. Гаваї, Гуам тощо); «Хотеру Нью-Отані» (19 - в Японії, 14 - за кордоном).

Ланцюги готелів фінансово-корпоративних груп: Група «Міцуї» - 20; група «Дайва» - 28 і 4 за кордоном, Група «Сумітомо» - 17, Група «Роял-парк» - 16 і 2, Група «Дайіті» - 20 і 5, Група «Санруто» - 70 і 5.

Ланцюги т.зв. «залізничних» готелів: «Прінс» - 59 і 10 за кордоном, «Токю» - 50 і 17, «Кінтецу» 19 і 3, «Ханкю» - 45, «Одакю» - 12, JR-Хігасі-Ніхон - 46, JR - Нісі-Ніхон 25 та інші.

Ланцюги авіа фірм: JAL - 29 і 12 за кордоном, ANA - 19 і 23 за кордоном.

Але особливо численними є т.зв. «бізнес готелі». Це більш ніж тисяча дешевих «хотеру» в західному стилі (на додачу до такої ж кількості «рюкан» в японському стилі та численних монастирських нічліжок в яких обслуга дотримується сталих стандартів японської гостинності.

Кіото (Кьото) - історичне місто, древня столиця Японії, багате історичними пам'ятками і реліквіями, один із провідних центрів економіки, науки і культури держави. Місто засноване ще у VIII столітті, вдало сплановане, за взірцем взято планівку столиці Китаю того часу Чан'ань (нині Сіань). Відтоді воно повністю займає красиву долину оточену із заходу, сходу та півночі горами. Місто побудоване для виконання функцій столиці держави в історичний період Хейан (794 - 1185 р.) і, попервах, називалось Хейанкьо. Довгий час тут було не тільки місцезнаходження імператора (ТЕННО) та інститутів управління державою, але й садиб сімей могутніх придворних аристократів. Місто стало провідним на Японських островах центром не тільки адміністративного та політичного життя, але й головним центром духовного і культурного життя країни. Адміністративна та політична роль Кіото в різні історичні епохи то послаблювалася, то посилювалася. Зрештою, за часів панування самурайських кланів, адміністративний центр країни перемістився в Камакура, а економічний - в Едо (тепер Токіо). Але до 1868 р. (т.зв. «реставрація» - буржуазна революція Мейдзі) в Кіото перебував імператорський Двір, і до початку XXI століття Кіото залишається найбільш активним центром культурного та духовного життя країни.

Нині Кіото (місто і його субурбія) - частина метрополітенського регіону ХАНСІНКЬО (скорочення від поєднання назв Осака – Кобе – Кіото) який разом з метрополітенськими регіонами КЕЙХІН (Токіо – Йокогама) та ТЮКЬО (Нагоя і сусідні території) формують мегаполіс ТОКАЙ, що охоплює тихоокеанські регіони центрального Хонсю. По швидкісній трасі «Сінкансен» (видкість 300 км. на годину), що повторює напрям старовинної дороги Токайдо, від Токіо до Кіото можна дістатися за 2 години. Кіото займає особливе (і почесне) місце в життєдіяльності цієї територіальної системи Японії. У виробничій діяльності міста поруч із сучасними високотехнологічними галузями промисловості продовжують процвітати і традиційні виробництва. Більш ніж тисячолітню історію мають мистецтво ткання і розпису шовкових тканин (а звідси – дизайн і пошиття чарівних кімоно), виготовлення вишуканої порцеляни та іншої кераміки, віял різних типів, ляльок, поясів для кімоно, гаманців, зрештою – sake (друге місце в країні після Кобе). [Примітка: товари позначені ієрогліфом КЬО (столиця, мається на увазі Кіото), є знаком найвищої якості в Японії]. Протягом післявоєнних десятиліть в обслуговуючій діяльності ($\frac{3}{4}$ зайнятих) – посилилась роль «Старої столиці» як центра культури, науки і освіти і збереглася функція духовного життя. 37 університетів та коледжів, 24 музеї, понад 200 об'єктів національної історичної та культурної спадщини. Нарешті, саме місто - непересічна історична цінність.

В сфері послуг Кіото в туризмі зайнято близько 40% економічно активного населення, якщо додати що в промисловості 2/5 працюючих зайнято в традиційних промислах, то на туризм тут працює $\frac{1}{2}$ економічно активного населення міста. Вони щороку обслуговують понад 50 млн. туристів (2017), в основному японських, але кожний четвертий гість - зарубіжний турист, або студент кіотоських вишів.

Сучасний туристичний комплекс Кіото (Кьото) має такі особливості.

КОНФЕСІЙНИЙ СЕКТОР – діючі осередки духовного життя конфесій СІНТО і БУДДИЗМУ які є водночас і туристичними дестинаціями. Це сінтоїстські і буддійські храми та монастирі (основні з них - об'єкти сакральної спадщини країни) з прилеглими парковими територіями які органічно інтродуковані в суспільне життя міста (наприклад в сфері освіти та культури).

Серед сінтоїстських святинь вирізняються храми ЯСАКА-дзіндзя де в липні проходить найвелелюдніший в Кіото фестиваль *ГІОН-Мацурі* ; ХЕЙАН-дзіндзя що проводить фестиваль *Дзідзай-мацурі* в жовтні; теж загальновідомий КАМО-дзіндзя (фестиваль *Аої* в травні). Найвідоміші буддійські храми і пам'ятники архітектури - КІНКАКУДЗІ («Золотий павільон») з прекрасним парком навколо ; РЬОАНДЗІ в якому знаходиться найвідоміший в Японії «*Сад каменів*» (до речі, «сади каменів» є в багатьох помістях і монастирях) і парк навколо храму; ГІНКАКУДЗІ («Срібний павільон») на схилах гори Сірояма на якій в «прощальний день» сінтоїстського свята *ГІОН* вогнищами викладають сакральні ієрогліфи. КІЙОМІДЗУ-дера – «Храм чистої води» куди спробувати воду «святих» джерел, що б»є прямо із скелі, приходять щодня десятки тисяч прочан; САНДЗЮСАНГЕНДО - храм тисячі золотих Будд, там же зберігається древня дерев'яна статуя імператора Дзімму-тенно, засновника Японії ; ДАЙТОКУДЗІ - храм секти ДЗЕН; храми секти ДЗЬОДО-ІН ХІГАСІ-ХОНГАНДЗІ та НІСІ-ХОНГАНДЗІ.

СЕКТОР ІСТОРИЧНОЇ СПАДЩИНИ КІОТО: артефакти древньої столиці в поєднанні з модерном часів НТР та ІТР. Це древній (IX – початок X століття) імператорський палац (ГОДЗЬО), який неодноразово перебудовувався, але і досі розглядається як функціонуючий об'єкт, то ж туристів в нього пускають лише раз на рік ; замок НІДЗЬОДЗЬО – фортеця і палац сьогунів сім'ї Токугава (тут знаходився намісник – наглядач за імператорським Двором) на місці палацу Гендзі на «другій» вулиці; на півночі міста знаходиться сучасна імператорська вілла КАЦУРА з ошатним парком навколо мальовничого озера (відкрита для відвідування туристів); поруч, теж в парку, модерновий Міжнародний конференц-центр Кіото Kyoto International Conference Center) побудований в 1966 р. Його 160 тис. кв. м. лекційних аудиторій та виставкових залів з того часу прийняли десятки тисяч конгресів та конференцій міжнародного рівня. В місті більше двох десятків музеїв. Найбільші – Національний музей Кіото (з 1897 р.) та Кіотоський музей мистецтв. Але фактично, музеями є всі вищезазначені храмові комплекси і об'єкти історичної спадщини.

АТРАКТИВНИЙ СЕКТОР: підвалини культури і мистецької спадщини народу. Кіото є національним центром зародження і культивування японської чайної церемонії (ОТЯНО), активної

діяльності різних шкіл ІКЕБАНА – мистецтва аранжування живих квітів. Філософія ікебана зародилася в храмі РОККАКУДЗІ, що і нині діє в центральній частині міста. В Кіото зародилася національна драматургія: театр НО з жанром КЬОГЕН, унікальний японський театр КАБУКІ, та й перші шедеври японських жанрів поезії (ХАЙКУ, ТАНКА), перший японський роман (Мурасакі Сікібу. «Повість про принца Гендзі», X – XI століття) були написані в «старій столиці». Звідси - естетика японської духовної і матеріальної культури.

СЕКТОР ІНФРАСТРУКТУРИ ГОСТИННОСТІ: традиції високої якості. Місто має достатньо сучасних, наповнених життям територій для шопінгу та релаксації від торгових вуличок біля кожного із храмів до торгових пасажів (як наземних так і підземних) де можна купити все - від грошової одєжини до кімоно натурального шовку за тисячі доларів, посмакувати всім – від недорогих сусі, сасімі чи темпура до японських страв вишуканої кухні із крабів чи страв інших національних кухонь світу, відвідати онсени чи фітнес-центри. Роботу туристсько-рекреаційного комплексу міста забезпечують **ДЕКІЛЬКА СОТЕНЬ** готелів і місць проживання: від **ХОТЕРУ** різного зіркового класу, до **РЬОКАН** до монастирських нічліжок. Готельне господарство з класним обслуговуванням зручно розташоване у всіх районах міста, але в силу географічних особливостей, міжнародних аеропортів на близькій відстані від Кіото немає - найближче летовище «Кансай» на півдні від Осака (на штучному острові), найпотужніші – «Наріта» і «Ханеда» – в Токіо, тож левова частина гостей прибуває в «стару столицю» залізницею. Треба сказати що вокзал в Кіото і за модерною архітектурою, і за якістю обслуговування вважається одним із кращих в світі. Велике значення для покращення доступності міста для зарубіжних гостей має реалізація державними залізницями (JR) загальнонаціональної програми «JR-pass». [Примітка: кожен зарубіжний турист може купити разовий проїздний квиток і подорожувати по ньому протягом тижня на будь які відстані лініями державних залізниць, в т.ч. і на «Сінкансен».]

АКАДЕМІЧНИЙ СЕКТОР: атмосфера наукової комунікаційної діяльності та робота університетів. «Kyoto International Conference Center» – проводить щороку декількох сотень (!) міжнародних конференцій та конгресів багато з яких є вельми багатолюдними. [Примітка: Наприклад, в Кіото знаходиться головний офіс Япон-

ського географічного товариства. В 2013 р. товариство було модератором проведення конференції (конгресу) Міжнародного Географічного Союзу на якій працювали 1,9 тис. географів-науковців.] Але до цього слід додати ще й міжнародну комунікаційну діяльність інших наукових та комерційних інституцій. В Кіото працює чотири десятки університетів та інших наукових закладів і вони теж дотичні до діяльності в сфері міжнародного туризму. Кьото (топонім обидва ієрогліфи якого означають термін «столиця», «столичне місто») набуло слави міста студентів. За потенціалами рейтингових університетів - Кіотоський державний («Кьодай») в третій десятці університетів світу (в Японії поступається лише Токійському); авторитетними є також державні технологічний, медичинський , Кіотоський університет шляхетних дівчат тощо, а також приватні гуманітарні університети «Ріцумейкан», «Сангьо» (економічний), «Рюоку» та інш. Навчання в університетах Кіото (вважається що ВНЗ міста поступаються лише університетам Токіо) престижне серед зарубіжних студентів (особливо із азіатських країн), тож зарубіжні студенти складають чималий контингент іноземців у місті.

Висновки. Таким чином, в світовому історичному місті Кіото туристсько-рекреаційний комплекс, який має ресурсну базу що сягає більш за тисячоліття японської історії, ефективно співіснує як з сучасною конфесійною сферою (синтоїзм, буддизм) так і з сучасним академічним комплексом, а в промисловості міста традиційні промисли що дають продукцію високої естетичної цінності поєднуються з сучасними високотехнологічними виробництвами та інформаційними технологіями.

Список використаних джерел

1. WTO Yearbook of Tourism Statistics/ 2019
2. ХОТЕРУ ГЪОКАЙ за ред. Накамура Кейдзі, стор. 44 - 56 . Вид. « Сьюва сістем» Токіо
3. 2018 САЙСІН ГЪОКАЙ ТІДЗУ. стор. 89 - 90 , Вид. « Сейбідо», Токіо
4. КАНКОГАКУ («Туризмологія») За ред. Сіода Масаки та Хасе Масахіро. 1994. Токіо. Розд. «Індустрія туризму і відпочинку» . стор. 87 - 115
5. КЕНСЕЙ 2018 (Регіональний статистичний довідник вид. «Ніхон кокусей дзуе», Розділи Кіото , стор. 72 - 74 та 328 - 331.
6. Reimagining Japan (« Переосмислення Японії «). Розд. « Ревіталізація технології та інновацій», стор 284 - 324. Вид. Мак-Кінсі і ко,Сан-Франциско, 2011